การนิยามความหมายและการให้คุณค่าพื้นที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*

The Definitions and Values Given to Spaces of Prince of Songkla University

อัศนี หลีเจริญ (Assanee Leejaroen)**
ศรีสุพร ปิยรัตนวงศ์ (Srisupon Piyaratanawong)***

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการนิยามความหมายและการให้คุณค่าพื้นที่มหาวิทยาลัยก่อนกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2514-2535) และหลังกระแสทุนนิยม (พ.ศ.2536-2558) งานชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 คน

ผลการวิจัยพบว่า การนิยามความหมายและการให้คุณค่าพื้นที่มหาวิทยาลัยก่อนกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2514-2535) ถูกมองว่าเป็นสถาบันการศึกษา เป็นพื้นที่เฉพาะ มีการวางกฎระเบียบที่เคร่งครัด ใช้สำหรับการเรียนการสอนเท่านั้น แต่เมื่อกระแสทุนนิยมเข้ามาในพื้นที่มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2536-2558) การนิยามความหมายและการให้คุณค่าเปลี่ยนแปลงไป พื้นที่มหาวิทยาลัยถูกมองว่า เป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ประโยชน์ได้นอกเหนือจากการเรียนการสอน กล่าวคือ สามารถใช้ประโยชน์โดยการแปรสภาพพื้นที่มหาวิทยาลัยบางส่วนในรูปแบบเชิงธุรกิจ เช่น ร้านถ่ายเอกสาร ร้านสะดวกซื้อ ร้านกาแฟ เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษา บุคลากรในชุมชนมหาวิทยาลัยและนำมาซึ่งรายได้ของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งสะท้อนภาพกระแสทุนนิยมในมหาวิทยาลัย

คำสำคัญ: พื้นที่มหาวิทยาลัย, การนิยามความหมายและให้คุณค่า, กระแสทุนนิยม

---

* เพื่อศึกษาการนิยามความหมายและการให้คุณค่าพื้นที่มหาวิทยาลัยก่อนกระแสทุนนิยม (พ.ศ.2514-2535) และหลังกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2536-2558)

definitions and values given to university spaces during the period before (1971-1992) and that after (1993-2015)

** นักศึกษาปริญญาโท สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ โทร: 099-4094992 อีเมล์: assanee.1201@gmail.com

Graduate students Master of Human and Social Development of Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai. Tel: 099-4094992E-mailaddress:assanee.1201@gmail.com

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ โทร: 081-8305493 อีเมล์: srisupon.c@psu.ac.th

Asst. Prof. Dr. Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai. Tel: 081-8305493 E-mail address: srisupon.c@psu.ac.th

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

Abstract

This study aimed to meaning definitions and values given to university spaces during the period before (1971-1992) and that after (1993-2015) capitalism came into the campus. The data for this qualitative study were collected through in-depth interviews and non-participant observations with 10 informants.

The study found that regarding definitions and values given to the university before capitalism arrived the campus (1971-1992), the university spaces were regarded as spaces in an educational institution with strict rules and regulations for them to be used for only teaching and learning. However, after capitalism came into the campus (1993-2015), the definitions and values have changed, and the university spaces have been regarded as spaces that can be utilized other than for only teaching and learning. The spaces can be used for business such as photocopying shops, convenience stores, coffee shops,etc. to facilitate students and personnel in the university community, and to bring in income for various units. This reflects capitalism in the university.

Keywords: university spaces, definitions and values, capitalism

บทนำ

ในประเทศไทยมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่ก่อตั้ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากการสถาปนาโรงเรียนข้าราชการพลเรือนขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2459 (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2545) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนองความต้องการอย่างรีบด่วนของประเทศทางด้านกำลังคน โดยเฉพาะผลิตคนเข้ารับราชการในกระทรวงทบวงกรมต่างๆ อันเป็นช่วงเวลาที่ประเทศกำลังเจริญก้าวหน้าตามแบบตะวันตก ด้วยเหตุนี้ทำให้บทบาท หน้าที่และรูปแบบของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยไม่เหมือนกับมหาวิทยาลัยในประเทศตะวันตกที่เกิดขึ้นจากจิตใจและประเพณีที่ใฝ่รู้ (Spirit of Enquiry and Tradition of Learning) มหาวิทยาลัยจึงมุ่งหวังในการสร้างคุณภาพทางภูมิปัญญาให้แก่ผู้เรียน โดยให้มีการเรียนการสอนแบบที่ต้องค้นคว้า ถกเถียงและให้ความสำคัญแก่ห้องสมุดในการศึกษาค้นคว้าวิจัย (เกษม สุวรรณกุล, 2525: 28) ต่อมาได้ขยายมหาวิทยาลัยไปสู่ส่วนภูมิภาค เริ่มด้วยภาคเหนือตั้งมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ เมื่อ พ.ศ. 2500 ต่อมาใน พ.ศ. 2510 ตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และตั้งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในภาคใต้ นาม “มหาวิทยาลัยสงขลา นครินทร์” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชทานชื่อเมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2510 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาของภาคใต้ เป็นประโยชน์โดยตรงต่อการกระจายการศึกษา การพัฒนาภาคใต้ และการเปิดโอกาสให้เยาวชนในภูมิภาคได้เข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย โดยไม่ต้องเดินทางไปศึกษาที่กรุงเทพมหานครหรือประเทศใกล้เคียง ทั้งนี้คณะวิศวกรรมศาสตร์เป็นคณะแรกที่ถูกก่อตั้งขึ้นมา เมื่อ พ.ศ. 2514 นับจากนั้นเป็น

ต้นมา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้เติบโต ก้าวหน้ามาจนกระทั่งในปัจจุบันรวมระยะเวลา 48 ปี เปิดการเรียนการสอนในคณะต่างๆ รวมทั้งหมด 16 คณะ (หนังสือที่ระลึก ครบรอบ 40 ปี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2550)

อย่างไรก็ตาม เมื่อ พ.ศ. 2500 กระแสทุนนิยมต่างประเทศไหลบ่าสู่ประเทศไทยและแผ่ขยายออกไปทั่วประเทศ ภายใต้การรุกคืบอย่างไม่หยุดยั้งของอิทธิพลทุนนิยม ทำให้หมู่บ้านและชุมชนที่เคยผลิตพอกินพอใช้กลายเป็นหมู่บ้านที่ทำการผลิตสินค้าเฉพาะอย่างตามความต้องการตลาด แต่เงินที่ได้มาจากการขายผลผลิตนั้นไม่เพียงพอต่อการซื้อปัจจัยที่จำเป็นต่อการยังชีพ ในขณะที่ชุมชนเมืองซึ่งเป็นศูนย์รวมของตลาดการค้าและการลงทุน ที่จะเติบโตขยายตัวและมั่งคั่งขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้สังคมตกอยู่ภายใต้ระบบทุนนิยม ผลผลิตต่างๆ ถูกผลิตขึ้นเพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับเงินตรา ทำให้เกิดการเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพไปสู่ระบบทุนนิยม หลายสิ่งหลายอย่างถูกแปรเปลี่ยนเป็นสินค้า แม้กระทั่งพื้นที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้ถูกนิยามความหมายและให้คุณค่าที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ซึ่งเดิมพื้นที่มหาวิทยาลัยถูกมองว่าเป็นพื้นที่ของสถาบันการศึกษา ใช้สำหรับการเรียนการสอนเท่านั้น ห้ามบุคคลภายนอก เข้า-ออก ตามอัธยาศัย เว้นแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน ปัจจุบันเมื่อกระแสทุนนิยมได้แพร่ขยายเข้ามาในพื้นที่มหาวิทยาลัย พื้นที่มหาวิทยาลัยได้เปิดกว้างให้บุคคลภายนอกสามารถเข้ามาประกอบธุรกิจการค้าและให้บริการต่างๆ ในรั้วมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยได้มีการเปิดพื้นที่บางส่วนให้บุคคลภายนอกเช่า ไม่ว่าจะเป็นการให้เช่าทำการค้าในรูปแบบต่างๆ เช่น ถนนคนเดิน ตลาดเกษตร หรือแม้กระทั่งการให้พื้นที่เปิดเป็นร้านค้าต่างๆ อาทิ ร้านถ่ายเอกสาร ร้านกาแฟ ร้านเสริมสวย ร้านซัก อบ รีด เป็นต้น ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับนิสิตนักศึกษา บุคลากรในมหาวิทยาลัยและเพื่อได้มาซึ่งรายได้เข้ามหาวิทยาลัย การที่มหาวิทยาลัยมุ่งหวังผลกำไรในรูปแบบเชิงธุรกิจซึ่งสอดคล้องกับระบบทุนนิยมเป็นระบบการค้าที่มุ่งหวังผลกำไรสูงสุด สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่มหาวิทยาลัย และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยที่เป็นไปตามเงื่อนไขของระบบทุนนิยมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในบริบทพื้นที่ การนิยามความหมายและการให้คุณค่าของสินค้านั้น ซึ่งสินค้าไม่ได้เป็นเพียงการผลิตวัตถุสิ่งของใดๆ ขึ้นมาเท่านั้นหรือผลิตเพื่อใช้บริโภคเอง แต่สินค้าจะเป็นสินค้าได้นั้นจะต้องมีมูลค่าในการแลกเปลี่ยนผ่านระบบตลาด ได้รับการนิยามความหมายว่าเป็นวัตถุสิ่งของชนิดหนึ่ง ซึ่งวัตถุสิ่งของชนิดหนึ่งอาจเป็นสินค้าในเวลาและสถานที่หนึ่ง แต่กลับไม่ใช่สินค้าในเวลาและสถานที่อื่นๆ หรืออาจถูกนิยามความหมายแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล แต่ละสังคมและบริบทของพื้นที่นั้นๆ การเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างในการนิยามความหมายของสินค้า (Commodities) แสดงให้เห็นถึงระบบเศรษฐกิจแบบศีลธรรมที่อยู่เบื้องหลังระบบเศรษฐกิจการตลาดและการแลกเปลี่ยนสินค้าในชีวิตประจำวัน (Kopytoff, 1988 อ้างถึงใน ยศ สันตสมบัติ, 2540) การที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้แปรสภาพพื้นที่มหาวิทยาลัยบางส่วนในรูปแบบเชิงธุรกิจ โดยการเปิดพื้นที่ให้บุคคลภายนอกเช่าทำการค้าขายและให้บริการต่างๆ ในงานกิจกรรมต่างๆ ที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น รวมทั้งการให้เปิดบริการร้านค้าต่างๆ ในมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานแก่นักศึกษา บุคลากรในมหาวิทยาลัย และเป็นการปรับตัวของมหาวิทยาลัยท่ามกลางกระแสทุนนิยม ทำให้เกิดการนิยามความหมายและการให้คุณค่าก่อนกระแสทุนนิยมและหลังกระแสทุนนิยมจากหลากหลายกลุ่มบุคคลในมุมมองต่างๆ ดังที่ Foucault (1969, อ้างถึงใน จันทร์ทิพย์ แก้วประกอบ, 2553) อธิบายว่า

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

กระบวนการสร้างความหมายโดยใช้ภาษาและสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ดำรงอยู่ในสังคม ประกอบกันเป็นความรู้ ความเข้าใจในเรื่องหนึ่งๆ ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดอะไรคือความรู้ ความจริงและอะไรไม่ใช่วาทกรรม เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยสังคม ทั้งโดยกลุ่มที่ครองอำนาจและกลุ่มที่ต่อต้านอำนาจ จัดเป็นเทคโนโลยีทางอำนาจที่ถูกใช้ทั้งการเก็บกด ปิดกั้น และจัดระเบียบวิถีชีวิตของคนในสังคม แต่อีกด้านหนึ่ง ก็ถูกใช้เพื่อต่อต้านอำนาจ ต่อต้านระเบียบวาทกรรมหลักที่ครอบงำอยู่

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่าพื้นที่มหาวิทยาลัยถูกนิยามความหมายและให้คุณค่าก่อนกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2514-2535) ว่าอย่างไร ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มุ่งเน้นการใช้พื้นที่เพื่อการเรียนการสอนเท่านั้น ไม่เปิดโอกาสให้เช่าพื้นที่เพื่อการบริการอื่นๆ นอกจากการเช่าพื้นที่เพื่อบริการขั้นพื้นฐาน และในช่วงหลังกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2536-2558) พื้นที่มหาวิทยาลัยถูกนิยามความหมายและให้คุณค่าว่าอย่างไร ซึ่งเป็นช่วงที่มหาวิทยาลัยเปิดให้มีการใช้พื้นที่ภายในมหาวิทยาลัย นอกเหนือจากการใช้พื้นที่ด้านการเรียนการสอน โดยการเปิดพื้นที่บางส่วนให้บุคคลภายนอกเช่าทำการค้าขาย และให้บริการต่างๆ ภายในรั้วมหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาการนิยามความหมายและการให้คุณค่าพื้นที่มหาวิทยาลัยก่อนกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2514-2535) และหลังกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2536-2558) แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่มหาวิทยาลัย ท่ามกลางกระแสทุนนิยมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้การนิยามความหมายและให้คุณค่าของพื้นที่มหาวิทยาลัยถูกเปลี่ยนแปลงไป

วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของภาคใต้ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ และศูนย์กลางศึกษาของภาคใต้ตอนล่าง และมหาวิทยาลัยได้เปิดพื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่ให้เช่าเพื่อทำกิจกรรมในงานต่างๆ ที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น โดยมีผู้ประกอบการจากภายนอกเข้ามาจำหน่ายสินค้าและบริการต่างๆ ทั้งนี้รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 10 คน ซึ่งแบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 2 กลุ่มตามช่วงเวลา ดังนี้ ช่วง พ.ศ. 2514-2535 ได้แก่ ศิษย์เก่านิสิตนักศึกษา จำนวน 1 คน, เจ้าหน้าที่และบุคลากร จำนวน 2 คน ส่วนในช่วงพ.ศ. 2536-2558 ได้แก่ นิสิตนักศึกษา จำนวน 2 คน, เจ้าหน้าที่และบุคลากร จำนวน 3 คน, ผู้ประกอบการร้านค้าในมหาวิทยาลัย จำนวน 1 คน และบุคคลภายนอกที่มาจับจ่ายใช้สอยเลือกซื้อสินค้าในกิจกรรมงานต่างๆ ที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น จำนวน 1 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลจากภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อมาอธิบายการนิยามความหมายและการให้คุณค่าพื้นที่มหาวิทยาลัยก่อนกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2514-2535) และหลังกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2536-2558) และนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา ตรวจสอบความถูกต้องโดยใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) วิเคราะห์ ถอดรหัสตีความ แล้วนำข้อมูลมาหาข้อสรุป และนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการศึกษา

1. การนิยามความหมายและการให้คุณค่าพื้นที่มหาวิทยาลัยก่อนกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2514-2535) พื้นที่มหาวิทยาลัยในอดีตเป็นพื้นที่ที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนเท่านั้น เป็นพื้นที่เฉพาะห้ามมิให้บุคคลภายนอกเข้า-ออก ได้ตามอัธยาศัย เว้นแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีภาระหน้าที่สำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อออกไปรับใช้สังคมอย่างมีคุณภาพ แม้แต่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ก็เช่นเดียวกัน ถูกสร้างขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนในภูมิภาคได้เข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย โดยไม่ต้องเดินทางไปศึกษาต่อที่กรุงเทพมหานครหรือประเทศใกล้เคียง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกในภาคใต้ เมื่อปี พ.ศ.2509 ในระยะแรกใช้ชื่อว่า "มหาวิทยาลัยภาคใต้" ต่อมาในเดือน กันยายน 2510 มหาวิทยาลัยได้รับพระราชทานชื่อว่า มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตั้งอยู่ตำบลคอหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ติดเขาคอหงส์ มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่อยู่ถัดลงมา มีเนื้อที่รวมประมาณ 800 กว่าไร่ เป็นพื้นที่ราบประมาณ 500 ไร่ และเป็นพื้นที่บนเชิงเขาอีกประมาณ 300 ไร่ (หนังสือที่ระลึก ครบรอบ 40 ปี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2550) มีวัตถุประสงค์ที่จะกระจายโอกาสทางการศึกษาสู่ภาคใต้ ยกระดับมาตรฐานศึกษาในท้องถิ่น และสนับสนุนการพัฒนาภูมิภาค เป็นมหาวิทยาลัยที่มีเจตนารมณ์ตั้งแต่เริ่มต้นที่จะเป็นมหาวิทยาลัยหลายวิทยาเขต เพื่อให้สามารถเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาที่มีความเป็นเลิศและสามารถรับใช้ภูมิภาคได้อย่างแท้จริง(แผนพัฒนามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ แผนกลยุทธ์ พ.ศ. 2544-2549)

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (2545) อธิบายเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยว่ามหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งหรือรูปหนึ่งของระบบอุดมศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของบันไดการศึกษาขั้นสูง เป็นแหล่งพัฒนา สะสม และถ่ายทอดความรู้ เพื่อเตรียมคนรุ่นใหม่ให้ทำหน้าที่ของสมาชิกในสังคมที่ดีหรือเป็นแหล่งเตรียมกำลังคน (manpower) ให้สนองความต้องการของระบบเศรษฐกิจ (economy) ทั้งในระดับกิจกรรมพื้นฐานและในการพัฒนาประเทศ บทบาทของมหาวิทยาลัยตามความเป็นจริง ในขณะที่จะต้องยืนหยัดเพื่อรักษาเอกลักษณ์และปฏิบัติภารกิจหลักของตนให้ได้ส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็จำเป็นจะต้องปรับบทบาทและกิจกรรมให้สอดคล้อง (relevance) และสนอง (responsive) สภาพปัญหาของสังคมล้อมรอบเท่าที่จะกระทำได้ โดยไม่กระทบกระเทือนหลักการและเกียรติภูมิ (integrity) เพื่อความอยู่รอด การยอมรับ ความสนับสนุน และความอุดหนุนจุนเจือจากสังคมในลักษณะที่ชอบที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอธิตา สุนทโรทก (2549) ได้กล่าวว่ามหาวิทยาลัยเป็นพื้นที่ราชการเป็นสถาบันการศึกษาระดับสูงที่น่ายำเกรง มีกฎระเบียบควบคุมพื้นที่ เป็นพื้นที่เฉพาะมิใช่พื้นที่สาธารณะทั่วไปที่ใครๆ ก็เข้าไปได้จากข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการให้คุณค่าและการนิยามความหมายของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ดังเช่นบทสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

> “...ลุงเป็นศิษย์เก่าที่นี่ เมื่อก่อนลุงเรียนอยู่คณะวิทยศาสตร์ ตอนนี้ก็ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ในม.อ. ในสมัยก่อนพื้นที่มหาลัยเป็นป่าเป็นสวนยางเก่าๆ มีถนนลาดยางแคบๆ การเดินทางค่อยข้างจะลำบาก มีตึกเรียน 2-3 ตึกเอง ตอนเย็นๆ หลังเลิกเรียน ใต้ตึกก็จะเห็นเด็กๆ มานั่งอ่านหนังสือ ทำการบ้านกัน...”
>
> (ลุงชาติ, สัมภาษณ์วันที่ 24 ตุลาคม 2558)

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

บทสัมภาษณ์ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นถึงพื้นที่มหาวิทยาลัยในอดีตส่วนใหญ่จะเป็นป่าเขา ล้อมรอบไปด้วยต้นไม้ มีอาคารเรียนเพียงไม่กี่ตึก นักศึกษาและครูอาจารย์แต่ละคณะจะรู้จักกันเป็นอย่างดี เพราะในมหาวิทยาลัยมีเพียงนักศึกษา บุคลากร ครูอาจารย์เท่านั้น ซึ่งมหาวิทยาลัยในช่วงเวลานั้นมีกฎระเบียบห้ามมิให้บุคคลภายนอกเข้า-ออกได้ตามอัธยาศัย

> “...ม.อ. พัฒนาขึ้นเยอะ จากเมื่อก่อนมีไม่มีกี่ตึก อาคารสถานที่ก็ยังเป็นลานกว้าง ๆ และโลง มีต้นไม้อยู่จำนวนมาก ตอนนี้มหาลัยได้ขยายตึกเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพื่อรองรับนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นทุกปี พื้นที่ทำกิจกรรมของนักศึกษาก็จะเป็นห้องเล็กๆ ใต้ตึก ทุกคณะก็จะใช้ร่วมกัน ไม่ว่าจะนัดประชุมน้อง ซ้อมเชียร์...”
>
> (พี่โสภา, สัมภาษณ์วันที่ 6 พฤศจิกายน 2558)

บทสัมภาษณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านการเรียนการสอน การขยายสาขาวิชาเรียนต่างๆ และการเพิ่มขึ้นของอาคารเรียนเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของนิสิตนักศึกษาที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปีการศึกษา

> “...ในความหมายของมหาลัยเมื่อก่อนคือที่เล่าเรียนเพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประกอบวิชาชีพ ก่อตั้งขึ้นมาใช้เป็นที่ศึกษาของนักศึกษาบริเวณใกล้เคียงที่สนใจเข้ามาเรียนต่อ เป็นสถานที่รวบรวมเหล่าบุคคลากรและนิสิตนักศึกษาที่เข้ามาศึกษาในมหาลัย คนนอกที่เข้ามาก็จะเข้ามาหาหมอ...”
>
> (พี่วรรณา, สัมภาษณ์วันที่ 13 ตุลาคม 2558)

มุมมองดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงพื้นที่มหาวิทยาลัยก่อนกระแสทุนนิยมถูกนำไปใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น จึงถูกนิยามความหมายและให้คุณค่าเป็นเพียง “พื้นที่วิชาการ” และ “พื้นที่เฉพาะ” เป็นพื้นที่ที่ใช้ในกิจกรรมด้านการเรียนการสอนเท่านั้น มีการวางกฎระเบียบเคร่งครัด ผู้ที่จะเข้ามาในพื้นที่ดังกล่าวได้ ต้องมีคุณสมบัติสอดคล้องกับลักษณะการใช้พื้นที่ดังกล่าว ทั้งนี้บุคคลภายนอกจะเข้ามาได้ในส่วนของบริเวณด้านหน้าของมหาวิทยาลัยเท่านั้น ซึ่งเป็นส่วนของการให้บริการจากทางโรงพยาบาลสงขลานครินทร์

บทสัมภาษณ์ข้างต้นผ่านการเล่าเรื่องราวในอดีตของพื้นที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จึงกล่าวได้ว่ามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในอดีตได้ถูกนิยามความหมายและให้คุณค่าก่อนกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2514-2535) ว่าเป็นพื้นที่วิชาการที่ใช้เฉพาะด้านการศึกษา เป็นพื้นที่ที่ใช้สำหรับคนบางกลุ่มเท่านั้น ผู้ที่จะเข้าไปในพื้นที่เฉพาะ และพื้นที่วิชาการได้นั้นต้องสอดคล้องตรงกับคุณลักษณะของการใช้พื้นที่ดังกล่าว มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกของภาคใต้ ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ลูกหลานของประชาชนชาวไทยภาคใต้ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปศึกษาที่กรุงเทพมหานครหรือต่างประเทศ เป็นสถาบันการศึกษาที่มีการวางกฎระเบียบที่เข้มงวด ใช้สำหรับการเรียนการสอนเท่านั้น ห้ามบุคคลภายนอก เข้า-ออก ได้ตามอัธยาศัย เว้นแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน มีบทบาทในการผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถเป็นแหล่งพัฒนา สะสม ถ่ายทอดความรู้ บริเวณมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จะเป็นป่าเขา มีต้นไม้จำนวนมากล้อมรอบร่มรื่นและบรรยากาศดี

2. การนิยามความหมายและการให้คุณค่าพื้นที่มหาวิทยาลัยหลังกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2536-2558) เมื่อระบบเศรษฐกิจทุนนิยมได้เข้ามาในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ.2500 ส่งผลต่อการดำเนินวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทุนนิยมเป็นระบบเศรษฐกิจที่มุ่งหวังผลกำไรสูงสุด มีการผลิตสินค้า แลกเปลี่ยนซื้อขายโดยตรงผ่านกลุ่มธุรกิจเอกชน เปิดเป็นการค้าเสรี โดยรัฐบาลจะไม่เข้าไปควบคุม เมื่อสังคมตกอยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมได้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนและความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ การผลิตสินค้าถูกผลิตขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินตราผ่านระบบตลาด เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งมหาวิทยาลัยเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงไป เดิมพื้นที่มหาวิทยาลัยเป็นที่เฉพาะ และพื้นที่วิชาการ มีการวางกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ห้ามบุคคลภายนอกเข้า-ออกได้ตามอัธยาศัย เว้นแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนเท่านั้นแต่เมื่อกระแสทุนนิยมได้แผ่ขยายเข้ามาในประเทศไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีการปรับเปลี่ยนให้สอดรับกับกระแสสังคม โดยมีการเปิดพื้นที่มหาวิทยาลัยบางส่วนให้เช่า อาทิ ตลาดเกษตร ถนนคนเดิน รวมทั้งร้านค้าต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นร้านถ่ายเอกสาร ร้านสะดวกซื้อ ร้านกาแฟ ร้านเสริมสวย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อกระแสทุนนิยมได้แผ่ขยายเข้ามาในพื้นที่มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2536-2558) มหาวิทยาลัยถูกนิยามความหมายและให้คุณค่าที่เปลี่ยนแปลงไปจากช่วงก่อนกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2514-2535) ดังบทสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้

> “...จุดเริ่มต้นของถนนคนเดินเกิดขึ้นเมื่อรองอธิการบดีฝ่ายทรัพย์สินร่วมกับฝ่ายจัดการผลประโยชน์ทางวิชาการเล็งเห็นว่าพื้นที่จอดรถเป็นพื้นที่ว่างเปล่า ได้มีการบริหารดำเนินงานเพื่อให้ใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและส่งเสริมให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการประกอบการ มีทักษะในการดำเนินธุรกิจ ผู้ที่มาขายสินค้าจะเป็นบุคคลทั่วไป 60% และนักศึกษา 40%...”
>
> (พี่นา, สัมภาษณ์วันที่ 5 มีนาคม 2558)

> “...ตลาดเกษตร ม.อ. เปิดครั้งแรกในพ.ศ. 2544 อยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มงานจัดการผลประโยชน์ทางวิชาการ จุดประสงค์แรกของการจัดตั้งตลาดเกษตร ม.อ. ในตอนนั้น คือ คณะทรัพยากรธรรมชาติ ประสบปัญหาเรื่องผลผลิตที่เหลือจากการเรียนการสอนงานวิจัยไม่สามารถจำหน่ายในราคาตลาดได้ จำเป็นต้องจำหน่ายในราคาถูก และเวลาผลผลิตออกพร้อมกันทีละมากๆ ไม่รู้จะเอาไปขายที่ไหน จึงจำเป็นต้องสร้างตลาดขึ้นมาเพื่อให้คนซื้อมาหาเรา แทนที่เราจะต้องวิ่งไปหาคนซื้อ...”
>
> (พี่ต่อ, สัมภาษณ์วันที่ 5 ตุลาคม 2558)

บทสัมภาษณ์ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นถึง จุดเริ่มต้นของกิจกรรมต่างๆ ที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้นไม่ว่าจะเป็นตลาดเกษตร หรือถนนคนเดิน ถูกสร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้แก่นิสิตนักศึกษา บุคลากร อาจารย์ในมหาวิทยาลัยเป็นหลัก นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านในชุมชน นิสิตนักศึกษา และมหาวิทยาลัยอีกด้วย

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

> “...ป้าเป็นแม่บ้านอยู่ที่นี่หลายปีแล้วลูก เดี๋ยวนี้มหาลัยเราเจริญขึ้นเยอะจากเมื่อก่อน เมื่อก่อนมีแค่ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องคอม เดี๋ยวนี้เห็นการพัฒนาได้ชัด สะดวกสบายมากขึ้น ทั้งตึกเรียนก็ใหญ่โต ใต้อาคารก็มีร้านถ่ายเอกสาร ร้านกาแฟ ร้านเสริมสวย ร้านซ่อมคอมฯ ยังมีเลยลูก มีศูนย์อาหารเกือบทุกคณะ ป้าไม่ต้องพาข้าวกล่องให้ลำบากเหมือนแต่ก่อนแล้ว...”
>
> (ป้าทิพย์, สัมภาษณ์วันที่ 2 ตุลาคม 2558)

> “...อาทิตย์หนึ่งน้องกับเพื่อนมาห้องสมุด 2-3 ครั้งได้ จะมานั่งทำงานกัน สบายมากเลยพี่ แอร์ก็เย็น Wi-Fi ก็เร็ว พวกน้องจะมานั่งส่งงานให้อาจารย์ทาง E-mail อยู่ ได้แชร์ความรู้กันด้วย...”
>
> (น้องเตย, สัมภาษณ์วันที่ 11 พฤศจิกายน 2558)

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อระบบเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไป เป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นอีกพื้นที่ที่มีการปรับตัวต่อกระแสสังคม เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นิสิตนักศึกษา ครูอาจารย์ บุคลากรในมหาวิทยาลัย อีกทั้งเพื่อก้าวทันต่อกระแสความทันสมัย การเปิดพื้นที่มหาวิทยาลัยบางส่วนให้เช่า เป็นการแปรสภาพสถาบันการศึกษาในเชิงรูปแบบธุรกิจ เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้ ซึ่งส่งผลกระทบด้านบวก คือ สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน นิสิตนักศึกษาและทำให้ประชาชนใกล้ชิดกับมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้น ส่วนผลกระทบด้านลบ คือ การจารจรติดขัดในช่วงเย็นและช่วงที่มีตลาดเกษตรถนนคนเดิน ปัญหาขยะที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยท่ามกลางกระแสทุนนิยม

> “...ช่วงที่มีงานวิทย์ งานเกษตรในม.อ. คนเต็มเลยนะพี่ ทั้งผู้ใหญ่ เด็กๆ โรงเรียนในสงขลา ต่างจังหวัดก็มี ช่วงนี้รถจะติดมากแทบทั้งสาย ติดตั้งแต่สะพานแม็คโครจนถึงหน้าโรงพยาบาล กว่าผมจะถึงม.อ. ปาไปเกือบชั่วโมง แต่ก็สนุกดี ของขายเยอะดี...”
>
> (น้องแม็ก, สัมภาษณ์วันที่ 8 ตุลาคม 2558)

มุมมองดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของมหาวิทยาลัยที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เมื่อมหาวิทยาลัยมีความพร้อมทางกายภาพ มหาวิทยาลัยได้มีการเปิดพื้นที่มหาวิทยาลัยบางส่วนให้บุคคลภายนอกเช่าทำการค้าขาย และให้บริการต่างๆ ในงานกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้พื้นที่มหาวิทยาลัยบางส่วนถูกจัดสรรไปในเชิงธุรกิจผ่านระบบตลาด นำมาซึ่งการประกอบสร้างพื้นที่มหาวิทยาลัยบางส่วนให้กลายเป็นสินค้า

> “...น้องอยู่หอในคะพี่ เวลาตอนเย็นหลังเลิกเรียน ถ้าน้องจะหาของกิน น้องจะมาเดินตลาดเกษตรเพราะของราคาถูกกว่าข้างนอกด้วย ถ้าจะซ็อปเสื้อผ้า รองเท้า น้องก็รอวันอังคารกับพฤหัส เพราะจะมีถนนคนเดินในมหาลัย ม.อ. เรามีครบทุกอย่าง น้องเลยไม่ต้องใช้รถจักรยานยนต์ เพราะไม่ต้องออกไปไกลถึงข้างนอก...”
>
> (น้องน้ำตาล, สัมภาษณ์วันที่ 8 ตุลาคม 2558)

มุมมองของนักศึกษาดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าตลาดเกษตรและถนนคนเดินในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เปรียบเสมือนแหล่งรวมสินค้าอุปโภค บริโภค เป็นแหล่งช้อปปิ้งของนิสิตนักศึกษา บุคลากร อาจารย์ ในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งตลาดในมหาวิทยาลัยเพื่ออำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานให้แก่นักศึกษา บุคลากรในมหาวิทยาลัยเป็นหลัก

> “...พี่เปิดร้านกาแฟที่ใต้คณะมา 2-3 ปี ได้แล้วน้อง ค่าเช่าที่จะถูกกว่าด้านนอกเยอะเลย พี่เลยมาขายในมหาลัยดีกว่า อีกอย่างพี่ว่าขายดีกว่าด้านนอกที่พี่เคยไปขายมาก่อนอีก เดี่ยวนี่ต้องคิดเมนูให้หลากหลาย เพราะสมัยนี้เด็กๆ ไปดูเมนูมาจากในอินเตอร์เน็ต ร้านกาแฟข้างนอกบ้าง แล้วเอามาบอกพี่ ให้พี่เพิ่มเมนูแปลกใหม่ พี่เลยต้องเอาใจเด็กๆ ถึงจะขายดี ก็ตามกระแสความทันสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปนั่นแหละ...”
>
> (พี่สอง, สัมภาษณ์วันที่ 10 ตุลาคม 2558)

มุมมองของผู้ประกอบการร้านค้าในมหาวิทยาลัยดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของกระแสความทันสมัยที่แผ่ขยายเข้ามาในเขตพื้นที่มหาวิทยาลัยล้วนส่งผลกระทบต่อมหาวิทยาลัย และผู้ประกอบการที่เช่าพื้นที่มหาวิทยาลัยเพื่อจำหน่ายสินค้า ไม่ว่าจะเป็นการปรับตัว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้มีสะดวกสบาย ทันสมัย เพื่อเท่าทันต่อกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ปัจจุบันเมื่อกระแสทุนนิยมได้แผ่ขยายไปทั่วสังคมไทย มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันหนึ่งที่มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้ก้าวทันต่อกระแสสังคม เกิดการให้คุณค่าและความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต พื้นที่มหาวิทยาลัยถูกมองว่า เมื่อสังคมรับกระแสทุนนิยมเข้ามา ความสัมพันธ์ของผู้คน หรือสิ่งต่างๆ ต้องมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อการดำรงอยู่ท่ามกลางกระแสสังคมในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีวัตถุประสงค์ที่จะเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ การศึกษาระดับอุดมศึกษาของภาคใต้ เปิดโอกาสให้เยาวชนในภูมิภาคได้เข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย โดยไม่ต้องเดินทางไปศึกษาที่กรุงเทพมหานครหรือประเทศใกล้เคียงและให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐบาลในการวางแผน การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรของสถาบันเพื่อการแก้ปัญหาของสังคมและสิ่งแวดล้อม ฝึกอบรมประชาชนในท้องถิ่นที่ด้อยโอกาสในการศึกษา ทั้งนี้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้เช่าพื้นที่มหาวิทยาลัยบางส่วนทำการค้าขายและให้บริการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ตลาดเกษตร ถนนคนเดิน หรือแม้กระทั้งเปิดเป็นร้านสะดวกซื้อ ร้านถ่ายเอกสาร ร้านกาแฟ เป็นต้น ซึ่งเป็นการแปรสภาพพื้นที่มหาวิทยาลัยบางส่วนให้กลายเป็นสินค้า เพื่อมุ่งหวังผลกำไรทางธุรกิจ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า เมื่อกระแสทุนนิยมเข้ามาในพื้นที่มหาวิทยาลัย เมื่อพ.ศ. 2536-2558 การนิยามความหมายและการให้คุณค่าของพื้นที่มหาวิทยาลัยเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสทุนนิยม

การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจในสังคมไทย ส่งผลให้มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีการปรับตัวในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นสื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยีความทันสมัย การอำนวยความสะดวกแก่นิสิตนักศึกษา บุคลากร ครูอาจารย์ในมหาวิทยาลัย จะเห็นได้ว่าจากเป็นเพียงสถาบันการศึกษาเท่านั้น ได้เริ่มมีการขยายพื้นที่บริเวณใต้ตึกต่างๆ ให้มีช่องว่างสำหรับร้านค้าต่างๆ มาเช่าพื้นที่ทำการค้าขายและให้บริการแก่ผู้คนในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้การเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้ามาทำกิจกรรมของทางมหาวิทยาลัย การมีตลาดนัดอยู่ใน

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

เขตสถานที่ทำงานหรือเขตสถานศึกษา แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมอย่างรวดเร็ว ซึ่งการมีร้านค้าต่างๆ หรือตลาดนัดในมหาวิทยาลัย เป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเพิ่มสีสันในสถาบันการศึกษา และยังทำให้มหาวิทยาลัยใกล้ชิดกับประชาชน อีกทั้งเป็นการสร้างรายได้ให้แก่นิสิตนักศึกษา ชาวบ้านในชุมชน รวมไปถึงสร้างรายได้ให้แก่มหาวิทยาลัย การเปิดพื้นที่มหาวิทยาลัยบางส่วนให้เช่าทำให้พื้นที่มหาวิทยาลัยถูกนิยามความหมายและให้คุณค่าเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต จากเดิมพื้นที่มหาวิทยาลัยถูกมองว่าเป็นพื้นที่เฉพาะ และพื้นที่วิชาการ ที่ถูกนำมาใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น แต่ต่อมาเมื่อกระแสทุนนิยมรวมทั้งกระแสความทันสมันแผ่ขยายเข้ามาในเขตพื้นที่มหาวิทยาลัย ส่งผลให้พื้นที่มหาวิทยาลัยถูกนิยามความหมายและให้คุณค่าเปลี่ยนแปลงและเพิ่มขึ้น อันได้แก่ พื้นที่วิชาการ พื้นที่กึ่งวิชาการ พื้นที่เชิงธุรกิจ และเป็นพื้นที่สาธารณะ ทั้งนี้การนิยามความหมายและให้คุณค่าที่แตกต่างกันออกไปจะขึ้นอยู่กับกลุ่มบุคคล และบริบทของพื้นที่ในช่วงเวลาขณะนั้น

ตารางเปรียบเทียบการนิยามความหมายและการให้คุณค่าพื้นที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ช่วงก่อนกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2514-2535)	ช่วงหลังกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2536-2558)
1. พื้นที่เฉพาะ - อาคารเรียนคณะต่างๆ - สำนักงานอธิการบดี - ศูนย์ต่างๆ เช่นศูนย์วิศวกรรม พลังงาน ศูนย์เครื่องมือวิทยาศาสตร์ เป็นต้น 2. พื้นที่วิชาการ - อาคารเรียนคณะต่างๆ เช่น คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ คณะวิทยศาสตร์ เป็นต้น - หอประวัติ - หอสมุด - ศูนย์ต่างๆ เช่น ศูนย์คอมพิวเตอร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนา เป็นต้น	1. พื้นที่เฉพาะ - อาคารเรียนคณะต่างๆ - สำนักงานอธิการบดี - ศูนย์ต่างๆ เช่น ศูนย์คอมพิวเตอร์ ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ เป็นต้น 2. พื้นที่กึ่งวิชาการ - หอสมุด - สนามกีฬา - บริเวณใต้ตึกอาคารคณะต่างๆ ที่มีการให้บริการของร้านค้า อาทิ ร้านกาแฟสด ร้านถ่ายเอกสาร เป็นต้น 3. พื้นที่สาธารณะ - อ่างเก็บน้ำ - โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ - สนามกีฬา - ศูนย์อาหาร เป็นต้น 4. พื้นที่เชิงธุรกิจ - ร้านค้าต่างๆ บริเวณใต้ตึกอาคาร เช่น ร้านสะดวกซื้อ ร้านกาแฟสด ร้านถ่ายเอกสาร ร้านเสริมสวย เป็นต้น - ถนนคนเดิน (PSU Biz Mall) - ตลาดเกษตร ม.อ.

การอภิปรายผล

1. การนิยามความหมายและการให้คุณค่าพื้นที่มหาวิทยาลัยก่อนกระแสทุนนิยม (พ.ศ. 2514-2535) ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ก่อนกระแสทุนนิยม เมื่อช่วงพ.ศ. 2514-2535 ในขณะนั้นเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นสถานที่ราชการที่ใช้สำหรับการเรียนการสอนเท่านั้น เป็นพื้นที่ของครู อาจารย์ นิสิตนักศึกษา บุคลากรหรือเฉพาะผู้มาติดต่อราชการเท่านั้น เปรียบเสมือนแหล่งรวมวิทยาการชั้นสูง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์มีการวางกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ห้ามมิให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน เข้า-ออก ได้ตามอัธยาศัย การนิยามความหมายและให้คุณค่าของพื้นที่มหาวิทยาลัยก่อนกระแสทุนนิยมถูกมองว่า เป็นพื้นที่เฉพาะ และพื้นที่วิชาการ อันได้แก่ อาคารเรียนคณะ ต่างๆ อาทิ อาคารเรียนคณะศิลปศาสตร์ หอประวัติ ศูนย์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมไป ถึงสำนักงานต่างๆ ในมหาวิทยาลัย อาทิ สำนักงานอธิการบดี สำนักประกันคุณภาพ เป็นต้น ซึ่งพื้นที่มหาวิทยาลัยในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่ใช้สำหรับคนบางกลุ่มเท่านั้น ผู้ที่จะเข้ามาในบริเวณพื้นที่เฉพาะ และพื้นที่วิชาการได้นั้นจะต้องมีสอดคล้องตรงกับคุณลักษณะของการใช้พื้นที่ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัชธัญนพ สุกใส ได้ทำการศึกษาเรื่องจตุคามรามเทพ : กระบวนการสร้างความหมายและมูลค่า ผลการวิจัยพบว่า การผลิตวัตถุมงคลในระยะเริ่มแรกผลิตเพื่อแจกเป็นของขวัญหรือของกำนัล แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2548-2551 วัตถุมงคลจตุคามรามเทพได้กลายมาเป็นสินค้าและสินค้าเชิงสัญญะอย่างชัดเจน พร้อมทั้งเปลี่ยนความหมายจากการเป็นเพียงสิ่งศักดิ์สิทธิ สู่การเป็นสินค้าที่มีความศักดิ์สิทธิ์ โดยการตีค่าหรือมูลค่าของความเชื่อและความศรัทธาพระเครื่องแต่ละรุ่นเป็น “เงิน” จนทำให้ใครหลายคนยอมทุ่มเท เงินเป็นแสนเป็นล้านเพื่อแลกกับ “พลานุภาพ” ที่เชื่อกันว่ามีอยู่ในองค์พระเครื่อง นอกจากนี้การโฆษณาประชาสัมพันธ์วัตถุมงคลจตุคามรามเทพมีส่วนอย่างยิ่งในการเปลี่ยนความหมายและเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า ดังนั้น วัตถุสิ่งของที่ถูกบริโภคภายใต้ลัทธิบริโภคนิยม จึงไม่ได้มีความสำคัญในลักษณะทางกายภาพของวัตถุสินค้าอีกต่อไป นอกจากนี้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลายเป็นสินค้าที่ตอกย้ำได้ว่าการกลายเป็นสินค้า เกิดขึ้นได้การแปรสภาพ และการให้คุณค่าของบางสิ่งบางอย่างในช่วงเวลาขณะนั้น คือ งานวิจัยของพัชนีย์ เมืองศรี ได้ทำการศึกษาเรื่อง ก่องข้าว : คุณค่าในวัฒนธรรมอีสานสู่กระบวนการกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม ผลการวิจัยพบว่า ในปัจจุบันการลงข่วงของชาวบ้านได้หายไปพร้อมกับความเจริญจากไฟฟ้าที่เข้ามาในชุมชน ชาวบ้านเปลี่ยนไปให้ความสนใจกับความทันสมัยทำให้กระบวนการผลิตการจักสานก่องข้าวเปลี่ยนแปลงไปจากในอดีต ในอดีตนั้นการจักสานก่องข้าวของชาวบ้านเป็นการผลิตเพื่อการใช้ประโยชน์และการใช้งานได้จริง คำนึงถึงความทนทานเป็นหลัก แต่ในปัจจุบันการจักสานก่องข้าวเป็นการผลิตเพื่อการค้า ซึ่งเป็นการทำก่องข้าวให้กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่มีกระบวนการผลิตภายใต้มาตรฐานเดียวกัน ผู้บริโภคหรือลูกค้าจะเป็นผู้กำหนดมาตรฐานที่ตนเองต้องการทั้งขนาด รูปทรง สีสัน และลายจักสานของก่องข้าวให้ได้ตามที่ต้องการทั้งหมด

2. การนิยามความหมายและการให้คุณค่าพื้นที่มหาวิทยาลัยหลังกระแสทุนนิยม (พ.ศ.2536-2558) ผลการวิจัยพบว่าเมื่อกระแสทุนนิยมได้แผ่ขยายไปทั่วไปประเทศ โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มหาวิทยาลัยก็เช่นเดียวกันมีความจำเป็นจะต้องปรับเปลี่ยนองค์กร ทั้งด้านสื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยีความทันสมัย เพื่อก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลง หลังกระแสทุนนิยม ในช่วง พ.ศ.2536-2558 พื้นที่

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์นอกเหนือจากกิจกรรมด้านการเรียนการสอน โดยการแปรสภาพพื้นที่มหาวิทยาลัยบางส่วนในรูปแบบเชิงธุรกิจ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรหรือรายได้เข้ามหาวิทยาลัย โดยการเปิดพื้นที่บางส่วนให้บุคคลภายนอกเช่าประกอบการค้า และให้บริการต่างๆ ในกิจกรรมที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น อาทิ ถนนคนเดิน ตลาดเกษตร หรือแม้กระทั่งการให้เช่าพื้นที่เปิดเป็นร้านค้าต่างๆ อาทิ ร้านสะดวกซื้อ ร้านถ่ายเอกสาร ร้านกาแฟ ร้านเสริมสวย ร้านซ่อมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น จากพื้นที่หวงห้ามมีกฎระเบียบควบคุมกลายเป็นพื้นที่เปิดให้บุคคลภายนอกมาเช่าพื้นมหาวิทยาลัยบางส่วนจำหน่ายสินค้า รวมทั้งบุคคลทั่วไปที่เข้ามาจับจ่ายใช้สอยเลือกซื้อสินค้าในกิจกรรมงานต่างๆ ที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าปัจจุบันได้มีพื้นที่มหาวิทยาลัยบางส่วนถูกนำมาประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าในรูปแบบเชิงธุรกิจ นอกจากนี้กระแสสังคมทำให้พื้นที่มหาวิทยาลัยเกิดความซ้อนทับของพื้นที่อื่นๆ นำมาซึ่งการนิยามความหมายและให้คุณค่าพื้นที่มหาวิทยาลัยหลังกระแสทุนนิยมที่เปลี่ยนแปลงและเพิ่มขึ้น ได้แก่ พื้นที่เฉพาะ พื้นที่กึ่งวิชาการ พื้นที่สาธารณะ และพื้นที่เชิงธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน (2551) เห็นว่า กลไกที่มีความสำคัญที่ มากซ์ (Marx) ค้นพบว่าช่วยในการแปลงเปลี่ยนทุกอย่างให้กลายเป็นสินค้า คือ “การตั้งราคาค่างวด” (Pricing) ให้แก่สิ่งต่างๆ จะทำให้วัตถุหรือสิ่งของนั้นเปลี่ยนจากการอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของมูลค่าใช้สอย (Use Value) ไปสู่มูลค่าแลกเปลี่ยน (Exchange Value) ซึ่งเป็นกฎของมูลค่าประเภทที่ระบบทุนนิยมได้ใช้เป็นรูปแบบหลัก กระบวนการแปรเปลี่ยนทุกอย่างให้กลายเป็นสินค้าจึงเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่ในระบบทุนนิยมจะมองเห็นแต่วัตถุสิ่งของ แต่จะมองไม่เห็นกระบวนการผลิต ซึ่งการเปิดพื้นที่มหาวิทยาลัยบางส่วนให้เช่าเป็นการนำมาประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าท่ามกลางกระแสทุนนิยมดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ตามแนวคิดของ Appadurai, (1989: 13-15)ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการกลายเป็นสินค้า (commoditization) เป็นการศึกษาชีวประวัติของสิ่งของ โดยมองสิ่งของในฐานะสิ่งสร้างทางวัฒนธรรมที่ถูกนิยามให้มีความหมายเฉพาะเจาะจงและได้รับการจัดจำแนกหรือยกเลิกการเป็นวัตถุหรือสินค้า “สินค้า” จึงเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ทั่วไป การดำรงอยู่ของสินค้าเกิดขึ้นควบคู่ไปกับการซื้อขายแลกเปลี่ยนสิ่งของทั้งที่เป็นวัตถุและบริการ “สินค้า” มักถูกมองว่าเป็นความอยากของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งของ เป็นอิสระจากการควบคุมของศีลธรรมหรือข้อห้ามทางวัฒนธรรม ซึ่งต้องใช้เงินซื้อหา ไม่ใช่ได้จากความสัมพันธ์ทางสังคม กระบวนการกลายเป็นสินค้าจึงขึ้นอยู่กับการซ้อนทับกันอย่างสลับซับซ้อนขององค์ประกอบต่างๆ ทั้งเรื่องเวลา วัฒนธรรมและสังคม หากสิ่งของบางอย่างมีคุณลักษณะที่สามารถแปรผันเป็นสินค้าไม่ได้ มีช่องทางการนำเสนอตัวเป็นสินค้าและมีบริบทที่เหมาะสมต่อการซื้อขาย สิ่งของเหล่านั้นก็เป็น “สินค้า” ด้วยตัวเองได้ หากในสังคมใดผลิตสิ่งของที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับคุณลักษณะของการเป็นสินค้าดังกล่าวได้มาก หรือสิ่งของทั้งหมดมีลักษณะดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า สังคมนั้นเป็นสังคมการค้า เช่น สังคมทุนนิยม เป็นต้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิวรรณ กองทอง (2557) ได้ทำการศึกษา การนิยามความหมายและวิถีชีวิตของเบลล์บอยในกระแสทุนนิยม พบว่า การดำรงชีพในวิถีเศรษฐกิจทุนนิยมเช่นปัจจุบัน อาชีพที่ถูกใช้แรงงานอย่างอาชีพเบลล์บอย ถูกมองว่าเป็นอาชีพที่ไม่มีเกียรติและเบลล์บอยเองได้รับการปฏิบัติอย่างดูหมิ่นจากแขกที่มาใช้บริการ ซึ่งการนิยามความหมายของเบลล์บอยที่ถูกเรียกว่า “เด็กยกกระเป๋า” เป็นคำนิยามที่เกิดจากการตีค่าตามสิ่งที่เห็นจากหน้าที่พื้นฐานของเบลล์บอย แต่แท้จริงเบลล์บอยมีการสร้างตัวตนและนิยามความหมายที่หลากหลายในแต่ละบริบทในพื้นที่การทำงานในโรงแรม เช่น เป็นผู้แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวได้

เมื่ออยู่ต่อหน้าแขกผู้มาใช้บริการโรงแรม หรือเป็นช่างจำเป็นได้ตามความสามารถภายในโรงแรม ดังนั้นเบลล์บอยจึงมิได้ให้ความหมายแก่ตนเองดังที่สังคมมอบให้ หากเป็นกลุ่มอาชีพสำคัญในการกระจายรายได้ไปสู่กลุ่มอาชีพต่างๆ ในด้านเศรษฐกิจนั้น เบลล์บอยยังได้รับผลกระทบจากสภาพการเป็นผู้ใช้แรงงานด้วยเช่นกัน นั่นคือการได้รับค่าจ้างจากการทำงานที่อยู่ในอัตราขั้นต่ำ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้ส่งผลให้ผู้ใช้แรงงานเป็นผู้เสียผลประโยชน์จาการลงทุน และนายทุนคือผู้ได้รับกำไร ทำให้เบลล์บอยต้องดิ้นรนเพื่อการดำรงชีวิต หาเลี้ยงครอบครัว โดยการหารายได้เสริมต่างๆ ภายใต้ภาพลักษณ์ของการเป็นเด็กยกกระเป๋า

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พื้นที่มหาวิทยาลัยก่อนกระแสทุนนิยมถูกนิยามความหมายและให้คุณค่าว่าเป็นพื้นที่เฉพาะ และพื้นที่วิชาการ และหลังกระแสทุนนิยมได้ถูกนิยามความหมายและให้คุณค่าทั้งที่เปลี่ยนแปลงและเพิ่มขึ้น ได้แก่ พื้นที่เฉพาะ พื้นที่กึ่งวิชาการ พื้นที่สาธารณะ และพื้นที่เชิงธุรกิจ ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์พื้นที่มหาวิทยาลัยนอกเหนือจากด้านการเรียนการสอน โดยการแปรสภาพพื้นที่มหาวิทยาลัยบางส่วนในรูปแบบเชิงธุรกิจ อันนำมาสู่การให้คุณค่าพื้นที่มหาวิทยาลัยในการประกอบสร้างให้กลายเป็นสินค้าที่สอดรับกับบริบททางสังคมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของกระแสทุนนิยมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กฤตยภรณ์ ตันติเศรษฐ. (2556). “กระบวนการกลายเป็นสินค้าของประเพณีแห่เทียนพรรษา จังหวัดอุบลราชธาณี.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2551). **เศรษฐศาสตร์การเมืองกับสื่อสารศึกษา.**กรุงเทพฯ: ภาคพิมพ์.

เกษม สุวรรณกุล. (2525). “บทบาทของมหาวิทยาลัยในการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจ สังคม ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต.” รายงานการสัมมนาเรื่องรูปแบบที่เหมาะสมของมหาวิทยาลัยในอนาคต กองแผนงาน สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.

จรัส สุวรรณเวลา. (2551). **ความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัยไทย**. กรุงเทพฯ: จุฬามหาวิทยาลัย.

จันทร์ทิพย์ แก้วประกอบ. (2553). “วาทกรรมจากภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ไทยเรื่องบางระจันสุริโยทัยและตำนานสมเด็จพระนเรศวรมหาราช.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ณัชธัญนพ สุกใส. (2554). “จตุคามรามเทพ : กระบวนการสร้างความหมายและมูลค่า”. **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่4**, ฉบับที่1 (พฤษภาคม-สิงหาคม) : 616-621.

พัชนีย์ เมืองศรี และวิยุทธ์ จำรัสพันธุ์. (2556). “ก่องข้าว : คุณค่าในวัฒนธรรมอีสานสู่กระบวนการกลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม”. **วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น ปีที่1**, ฉบับที่2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) : 37,40.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2543). “แผนพัฒนามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ แผนกลยุทธ์ พ.ศ.2544-2549.” เอกสารประกอบการประชุมสภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 238 (6/43) เสนอที่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 26 สิงหาคม 2543.

_____ . (2550). **หนังสือที่ระลึก ครบรอบ 40 ปี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.** กรุงเทพฯ: โอเอส พริ้นติ้งเฮ้าส์.

ยศ สันตสมบัติ. (2540). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). **อำนาจอิสระของการบริหารมหาวิทยาลัยไทย**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาคพิมพ์.

สุทธิวรรณ กองทอง. (2557). “การนิยามความหมายและวิถีชีวิตของเบลล์บอยในกระแสทุนนิยม.” สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อธิตา สุนทโรทก. (2549). **ตลาดในชีวิต ชีวิตในตลาด**. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

ภาษาต่างประเทศ

Appadurai, Arjun. 1986. **The social life of thing: Commodities in culture perspective.** **NewYork** : University of Cambridge.